

Jämlikheten och SACO-konflikten

En av dem, som drabbades av regeringens lockout mot lärarna, var lektor Ingvar Horgby. Han skriver här om hur en medlem av SACO ser på den uppkomna situationen. Regeringen har själv gett tjänstemännen strejkrätt, i jämlikhetens namn. Men när de utnyttjar sina rättigheter, behandlas de på ett annat sätt än andra medborgargrupper. Den lagliga strejken fördöms som omoralisk, medan olagliga strejker bemöts med tystnad. Olika grupper i samhället har mätts med olika mått. Men tjänstemännens organisationer har skyldigheter mot sina medlemmar att vaka över dessas egenintresse. Akademikerna har ännu inte över lag förstått detta, men de måste själva skaffa sig mera civilkurage och slåss för sina åsikter, och de måste se till att också oppositionspartierna får mera råg i ryggen. Det finns ingen anledning för akademiker att ha dåligt samvete för att de vårdar sig om sina intressen, menar han.

Innan tjänstemännen fick strejkrätt utgjorde de inte någon självständig maktfaktor i samhället. De var ett solidariskt organ till utförande av den lagliga styrelsens beslut. Deras moraliska integritet och oberoende av olika påtryckningsgrupper garanterades av oavsättligheten och den säkra och någorlunda rimliga lönen. Gav staten sina tjänare dålig lön drabbade skammen inte tjänstemännen utan arbetsgivaren staten.

Tjänstemännens yrkesstolthet betingades av att de maktägande ställde speciella krav på dem och mötte dem med speciellt förtroende. Förtroendet sveks inte. Den svenska byråkratiens höga moraliska och intellektuella standard var en viktig, och mycket förbisedd, förutsättning för det sociala reformarbetets lyckliga och fredliga genomförande. Denna yrkesstolthet har under de sista årens »Gleichschaltung» setts inte som en förutsättning för effektivt samhällsarbete utan som en privilegierad grupps högfärd.

Efterkrigstidens idéer om rättvisa, likhet och jämlikhet förde till att tjänstemännen fick strejkrätt. Olikskheten i anställningsvillkor mellan olika löntagare ansågs strida mot dessa idéer. I överensstämmelse med jämlikhetstankarna genomfördes reformen att tjänstemännen fick strejkrätt. SACO liksom SR har emellertid ofta haft svårt att bland sina medlemmar ersätta den gamla tjänstemannaideologien, medvetandet om den primära plikten att fullgöra ålagda arbetsuppgifter, med tidsenlig egoistisk gruppsolidaritet. (Några få SACO-anslutna har p g av en annan form

av osjälviskhet, solidaritet med folket (= rörelsen), tagit avstånd från den egna organisationens löneyrkanden. Deras medborgardygd har belönats med uppmärksammande i den socialdemokratiska partipressen.)

Regeringens konflikt med SACO kan således ses som en (jäm-)likhets- och rättvisetänkandets konsekvens. Tjänstemännen skall inte avskiljas från andra grupper genom speciella anställningsvillkor, vilka skulle kunna ge anledning till uppfattningen att arbetet för vissa kategorier människor skulle kunna betecknas som ett kall – en uppfattning av arbetet, som inte passar socialistiska idéer.

Jämlikheten i praktiken

Nu biter sig jämlikhetsormen i sin egen stjärt. Tjänstemännen utnyttjar, med en viss tveksamhet – fortfarande är anakronismen, tanken på arbetet som en plikt och ett kall, att räkna med – sin rätt till stridsåtgärder. Nu är det den ekonomiska aspekten av jämlikheten som aktualiseras av arbetsgivaren–regeringen mot SACO:s krav, som bygger på den organisatoriska likhet med andra grupper, som tjänstemännen fått och som berättigar akademikerna att använda strejkvapnet.

I regeringens kamp för jämlikhetsidéens genomförande visar det sig att både den och den socialdemokratiska opinionen, sådan den yttrar sig i partipressen, företräder en uppfattning som gör markant skillnad mellan människor av olika kvalitet. Av SACO-anslutna bör enligt regeringen krävas så mycket samhällsanda att de av-

står från att bruka sin lagliga rätt till stridsåtgärder i en situation, när de redan utsatts för reallöneförsämringar, vilka hotar att bli kraftiga – och detta under en tid då andra, mera »normala» yrkesgrupper, fått tillgodoräkna sig kraftiga reallöneförbättringar. Det är ett mått av osjälviskhet som finansministern för något år sedan ansåg omöjligt att kräva av någon grupp! Samtidigt betraktas de högvärlönde gruvarbetarnas vilda strejk, som avsåg att höja deras löner till den tidigare nivån av relativ löneöverlägsenhet över andra LO-grupper, med överseende och förståelse. Den lagliga strejken för att åstadkomma bibehållen reallön (eller rättare: liten reallönesänkning i stället för stor), fördöms, men den vilda strejken för att återställa löneskillnader fördöms inte. Resultatet av den vilda strejken blev ju också att de strejkandes krav i allt väsentligt uppfylldes. På SACO-anslutna ställs markant högre moraliska krav än på gruvarbetarna.

Att olika anspråk på samhällssolidaritet kan ställas på gruvarbetare och akademiker sammanhänger med att gruvarbetarna räknas till »folket» och därför har en good-will, som akademikerna givetvis inte har. I de västerländska demokratierna tävlar de stora partierna om »folkets» gunst och har ingen lust att säga obehagliga sanningar.

För grupper, som hör till »folket», ges i realiteten dispens från laglydnad i fackliga frågor, medan det av akademikerna, som inte tillhör »folket», krävs att de inte skall utöva sina lagliga rättigheter. Det

servila kryperiet har inte försvunnit i demokratierna, men det har ändrat karaktär och objekt.

Makten i en demokrati

En garanti för individens rättssäkerhet i de västerländska demokratierna är den maktfördelning och den konkurrens, som råder mellan olika grupper. I Sverige utgör arbetsmarknadens organisationer maktblock i samverkan med och i opposition mot regering och riksdag. Om regeringen krossar en organisation ändras maktbalansen. Förr, före jämlikhetens intrång, betrodde regeringen med ansvaret för tjänstemännens ekonomiska villkor. Nu måste tjänstemännen själva tillvarata sina intressen, och det regerande partiet kan tillgodose sina väljares intressen och genomföra sina visioner utan att hindras av ansvaret för sina tjänares arbetsvillkor. Om tjänstemännen inte haft konflikt-rätt är det möjligt, ehuru inte sannolikt, att även regeringen Palme tvekat att bita huvudet av Skam utan försökt förhindra tjänstemännens reallönesförsämring. Nu satsar regeringen allt för att åstadkomma inte blott en reallönesänkning utan jämväl en kraftig sådan.

I våra dagars Sverige utgör organisationerna en del av överheten. De är inte ideella organisationer utan intresseorganisationer. Gruppegöismen att tillvarata medlemmarnas intressen är således en social plikt. Det är en stor organisation ovärdigt att inte tillvarata sina medlemmars intressen. Att stillatigande godta reallönesänkningar, i efterkrigstidens situa-

tion av stadigt stigande levnadsstandard för majoriteten av svenska folket, kan givetvis inte anses vara förenligt med någon grupps välförstådda egenintresse. Att kräva något sådant är att hota organisationens existens.

Det är möjligt att SACO besegras (vilket inte är någon skam för en organisation). Plikten mot medlemmarna, och därmed mot det svenska samhället, kräver då att stridsberedskapen är bättre nästa gång. Lydnad mot överheten kan inte nog inskräpas som en social plikt. Men att en organisation i avtalsförhandlingar godtar regeringens dekret, som realiter innebär att organisationen fränkänns existensberättigande som intresseorganisation, kan denna lydnadssplikt inte innebära. Ty organisationerna hör själva till den lagliga överheten och de får inte undandra sig sitt ansvar för samhällsutvecklingen, speciellt i den mån den berör de egna medlemmarnas intressen, genom att falla undan för en regerings krav.

Den vilken som student och lärare under 50- och 60-talen vid diskussioner om akademikernas organisationsfrågor uttryckte belåtenhet med det rådande systemet riskerade att bli kallad högfärdig och reaktionär av progressiva studentkamrater och kolleger. Ett historiskt studium av diskussionen kring dessa frågor skulle vara av intresse. Måhända skulle en sådan undersökning visa, att de som nu hävdar det orättfärdiga i akademikernas stridsåtgärder ofta nog är samma personer, som på 40-, 50- och 60-talen pläderade för en organisering av akademikerna.

Tjänstemännen och partierna

Det var kanske olyckligt att tjänstemännen i fråga om rättigheter blev jämslällda med andra yrkesgrupper. En vacker tradition, ämbetsmannatraditionen, förlorade därmed sin »Sitz im Leben». Det ligger i begreppet tradition att den, en gång död, inte går att väcka till nytt liv, även om man så skulle vilja. I varje fall kan akademikerna inte lätteligen återfå förtroendet för och tilltron till regeringen Palme, som hetsar den egna väljaropinionen mot akademikerna och ger SACO ett exempelöst föroläpmande bemötande under pågående avtalsförhandlingar. Motsatsen – en långsiktig och tålmodig »operation övertalning» – borde varit naturlig, eftersom låglöneprofilen måste gå ut över SACO och SR.

Vi har f n den situationen i Sverige att representanter för det svenska Establishment, den speciella socialgrupp utanför och ovanför socialgrupperna, som Kurt Samuelsson talar om i »Från stormakt till välfärdsstat», förebrår yrkesgrupper, hörande till socialgrupp ett och två, för egoism, när dessa grupper genom lagliga stridsåtgärder söker värna om sina reallöner. Det kan inte förvåna att de i självförsvar tillgriper argumenta ad hominem: krav på att regeringsmedlemmar och andra jämlikhetsivrare sopar rent för egen dörr först. Vi har redan genom fackföreningspress och dagstidningar fått viss kunskap om lönevillkoren för den ekonomiska utjämningens ideologer. Om jämlikhetsdemagogien skall dominera den politiska debatten även i fortsättningen kommer vi

utan tvekan att få detaljerade informationer om avståndet mellan de maktägandes egna ekonomiska villkor och tjänstemännens, dessa tjänstemän, av vilka de i jämlikhetens namn kräver ett godtagande av lönesänkningar.

I en artikel i GHT 13/2 av fil mag Gösta Johansson har oppositionspartiernas ståndpunkt till den pågående lönenivelleringen efterfrågats. Om t ex mittenpartierna ställer sig bakom denna politik skulle enligt artikeln saken vara klar: SACO och andra höglöneförbund måste ge upp kampen.

Det är ett felaktigt resonemang. Oppositionspartiernas uppträdande i dessa frågor betingas säkerligen till stor del av vetenskapen om att dessa organisationer finns och att de inte stillatigande tänker finna sig i regeringens (ensidiga – den gäller inte LO-grupperna!) lönenivelleringspolitik. Det är tvärtom viktigt att organisationerna utnyttjar sina möjligheter att hindra regeringens planer i detta avseende.

Ett arbete måste göras: fakta i målet måste bli kända, de egna ståndpunkterna måste framställas och de måste försvaras utan fruktan för de politiska partiernas synpunkter. Det är inte SACO och SR som skall få råg i ryggen av partierna, det är SACO och SR som skall ge partierna kurage.

En egenskap måste finnas hos höglöneorganisationernas medlemmar: en viss okänslighet för opinionstryck. Courage de son opinion saknas tyvärr hos många akademiker.

En samvetsfråga

Den engelske politiske kåsören Malcolm Muggeridge har i februarinumret av Der Monat skrivit en artikel om vad han kallar den stora liberala dödslängtan. Denna morbida drift har präglat många konstnärer, författare och intellektuella, vilka för sin existens varit beroende av det västerländska samhällets liberala tänkesätt och institutioner. Deras dödsdrift tar sig uttryck i angrepp på just dessa tänkesätt och institutioner. Under mellankrigstiden manifesterade den sig bl a i sympati för den stalinistiska diktaturen.

Det finns inget samvete utom det dåliga samvetet säger Heidegger och uttrycker därmed den radikala kristendomens människouppfattning. Vål förenlig med, ja en förutsättning för denna den konstanta skuldkänslans etik är tanken, att åtgärder i stats- och samhällslivet inte får motiveras av dåligt samvete. I politiken för det till självuppgivelse, den dödslängtan som Muggeridge talar om.

De västerländska kulturradikalerna har i liberalt nit avskaffat det privatmoraliska samvetet. Ett pseudo-samvete rumsterar i stället i politiken, nu när det äkta samve-

tet inte får tala i etiken. (Man kan iakttaga detta fenomen i den litteratur som bäst avslöjar det andliga klimatet: memoarlitteraturen. Den idealtypiske moderne memoarförfattaren är försedd med ett högljutt socialt samvete. Samtidigt talar han utan skamkänslor och med vällust så illa som möjligt om sina forna vänner. Han älskar mänskligheten och föraktar människorna.)

Karaktéristiskt nog är det överklasspersoner som mest plågas av det dåliga samvetet i politiken. Akademikern från socialgrupp tre vet att såväl lektorn som kroppsarbetaren är sin lön värd. En sund yrkesstolthet bland akademiker kan bli konsekvensen av den breddade rekryteringen till de akademiska yrkena. Det vore inte den minsta moraliska vinsten av ständscirkulationen.

Regeringen måste efter tjänstepliktslagens tillkomst mötas med än mer markant och stridsberedd misstro. Även för tjänstemännen helt nya stridsformer får övervägas. Det finns möjligheter till verkningsfull obstruktion inom lagens ramar, även sedan förhandlingsrätten blivit en chimär.